

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság

ajánlása

az online adatok halál utáni sorsáról

Tekintettel arra, hogy a személyes adatok információs rendszerek útján történő kezelése a jövőben minden bizonnyal egyre nagyobb számban fog olyan helyzeteket eredményezni, amikkel kapcsolatban szükséges az elhunyt személyekkel kapcsolatba hozható adatok sorsának tisztázása, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (a továbbiakban: Hatóság) az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 38. § (4) bekezdés c) pontjában biztosított lehetőséggel élve ajánlást bocsát ki.

Az ajánlásban foglaltak elsősorban az olyan internetes – leginkább a kommunikációt segítő – szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások figyelmét kívánják felhívni a kialakult helyzetre, amelyek az érintettekkel kapcsolatos személyes adatokat azok előzetes hozzájárulása alapján kezelik. Ilyen szolgáltatásokat jellemzően az internetes közösségi oldalak, tartalomszolgáltatók, kommunikációt könnyítő szolgáltatások (chat, fórum, levelezés) és az online játékok nyújtanak. Az ilyen szolgáltatások jellemzően az egyén személyiségének a virtuális térben való megjelenését és ehhez kapcsolódó kommunikációját segítik elő. Ettől függetlenül adott helyzetben az ajánlásban kifejtettek értelmezhetőek lehetnek a fenti, klasszikustól eltérő hozzájáruláson alapuló adatkezelésekre is.

1. Az ajánlás kibocsátásának körülményei

A Hatósághoz bejelentés érkezett, amelyben a bejelentő leírt egy olyan esetet, melynek érintettjei egy magyar hölgy és egy külföldi férfi voltak. A bejelentő által előadottak alapján a férfi 2015 áprilisában ismerkedett meg az interneten, a Facebook közösségi portálon keresztül a magyar hölgygel. Az érintettek több hónapon keresztül leveleztek egymással, mely során a férfi arra akarta rávenni a hölgyet, hogy az jelenlegi férjétől váljon el és inkább menjen hozzá feleségül, ennek érdekében pedig az illetékes nagykövetségen keresztül küldjön neki hivatalos meghívólevelet, hogy Magyarországra tudjon utazni. A magyar hölgy férje – vélhetően felesége és a külföldi férfi kapcsolatáról való tudomás szerzés miatt – meggyilkolta feleségét és két közös gyermeküket, majd öngyilkos lett. A tragédia után a külföldi férfi megkeresett jó néhány magyar bulvárújságot és feltárta előttük kapcsolatát az áldozattal, továbbá idézett korábbi beszélgetéseikből. A későbbiekben a férfi saját Facebook profilján nyilvánosságra hozott több magánbeszélgetést az áldozattal, ami nyilvános beállítás miatt sokakhoz eljutott. A férfi a Facebookon fotókat osztott meg az elhunyt nőről és gyermekeiről. Később a férfi azzal próbálta kényszeríteni a Facebookon közzétett nyilvános bejegyzésein keresztül az elhunyt nő még élő hozzátartozóját, hogy ha az nem teljesíti bizonyos kéréseit, akkor az áldozat által neki még életében küldött intim felvételeket fog nyilvánosságra hozni. A kérdéses fotók és beszélgetésrészletek azóta törölve lettek a férfi Facebook profiljáról. A fentiekkel kapcsolatban a bejelentő kérte a Hatóság állásfoglalását az elhunyt személyekről nyilvánosságra hozott személyes adatok kezelése kapcsán az ügy körülményeire tekintettel. Mivel az eset kapcsán felszínre törő jogi problémák a jövőben nagyszámú személy érdekeit érinthetik, a Hatóság a témában ajánlás kibocsátása mellett döntött.

2. Az ügyben alkalmazandó jogszabályi előírások

Az Infotv. 3. § 2. pontja értelmében a magánszemélyekről készült, különböző online felületeken – így a közösségi oldalakon is – megosztott fényképek, illetve a nevükben folytatott beszélgetések, az általuk létrehozott profilok és más virtuális tartalmak személyes adatnak minősülnek, mivel azok az érintett személlyel kapcsolatba hozhatóak és azokból következtetés vonható le rá nézve.¹

Az Infotv. 5. pontja határozza meg a személyes adatok kezelésének különböző lehetséges jogalapjait. A törvény az 5. § (1) bekezdésének a) pontja alapján a személyes adatok kezelésnek egyik lehetséges, és az online szolgáltatások igénybevételénél leggyakrabban alkalmazott jogalapja, ha az adatkezeléshez az érintett hozzájárul.

Az online közösségi oldalakon nyilvánosságra hozott fényképek, videók, beszélgetésrészletek, kommentek személyes adatnak minősülnek, amelyek a fentiek alapján az érintett kifejezett hozzájárulása alapján kezelhetők. Amennyiben a személy nem járul hozzá a személyes adatai kezeléséhez, akkor tiltakozhat azok nyilvánosságra hozatala ellen az adatkezelőnél és kérheti azok törlését. Megjegyzendő, hogy pl. a közösségi oldalak minden esetben támogatják a többi felhasználó által sérelmesnek tartott tartalmak bejelentésének és törlésének lehetőségét. Ezzel a bejelentési lehetőséggel nem csak a konkrét érintett személy, hanem bárki élhet, aki valamiért sérelmesnek tartja az adott tartalmat. Ilyenkor azonban a közösségi oldal üzemeltetői nem csak adatvédelmi szempontokat mérlegelnek, hanem olyan, általánosan a közösség számára sérelmesnek tartott tartalmakat is hajlamosak elérhetetlenné tenni, amelyek erkölcsi, etikai szempontból aggályosak (pl. erőszakot ábrázoló, gyűlöletkeltő, uszító vagy pornográf tartalmak).

A fentiekén túl az ügy megítélése szempontjából további fontos körülmény, hogy az Infotv. 2. §-a szerint *„a törvény hatálya a Magyarország területén folytatott minden olyan adatkezelésre és adatfeldolgozásra kiterjed, amely természetes személy adataira [...] vonatkozik.”* A törvény általános értelmezése szerint az információs önrendelkezési jog szükségképpen az adattal érintett élő (természetes) személyt illeti meg. A meghalt személy adatainak védelméről, illetőleg a velük való rendelkezésről külön jogszabályok szólnak. Mivel az ajánlás kibocsátására okot adó konkrét esetben az érintett személy a vele kapcsolatba hozható adatok nyilvánosságra hozatalakor már nem élt, így fenti, az Infotv. által biztosított jogait sajnos gyakorolni nem tudta. Ennek ellenére a sérelmezett tartalmak – közösségi bejelentésre, vagy a külföldi férfi saját döntése alapján – időközben törölve lettek az oldalról.

3. Az elhunyt személyek hozzátartozóit megillető kegyeleti jogok és a személyes adatok védelmével kapcsolatos jog viszonya

Az Infotv. jelenleg nem tartalmaz arra vonatkozó rendelkezést, hogy mi az irányadó az olyan személyes adatok kezelésével kapcsolatban, amelyek egy elhunyt személlyel kapcsolatosak, de kezelésüket nem törvény írja elő, hanem az a személy hozzájárulásán alapulna, ha az még életben lenne (pl. egy közösségi oldalon való regisztrációját használva adta meg az adatokat). Ezen kívül se az Infotv., sem más jogszabály nem tartalmaz arra vonatkozó szabályt, hogy ki gyakorolhatja a meghalt személyt életében megillető személyes adatok védelmével kapcsolatos jogokat annak halála után, így például azok feltehetően jogellenes, a halott emlékét nyilvánvalóan sértő kezelése esetén ki kérheti azok törlését.

¹ Infotv. 3. § 2. pont: *„személyes adat: az érintettel kapcsolatba hozható adat - különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret -, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.”*

Személyes adatnak a természetes, tehát élő személyekre (az emberre) vonatkozó adatok minősülnek, ugyanakkor az adatok védelmének kötelezettsége az érintett személy halálával nem szűnik meg teljesen. Az elhunytak adatai tehát korlátlanul nem hozzáférhetőek. A személyes adatok védelméhez fűződő jog Magyarország Alaptörvényében nevesített alapvető jog, amelynek tartalmát az Infotv. előírásai bontják ki.² A személyes adatok védelme ezek alapján mindenkit megillet. Az elhunyt személyek adatait adott esetben vonatkoztathatóak leszármazottakra is, így az elhunyt adatainak kezelése, nyilvánosságra hozatala a leszármazók magánszférájára is befolyással lehet. Az elhunyt személyekkel kapcsolatos adatok kezelése így sok esetben eredményezhet olyan helyzetet, amely sértheti a leszármazottak személyes adatok kezeléséhez fűződő jogait is. Ennek elkerülése érdekében megfelelő szabályozás és jogértelmezés szükséges, melyre a Hatóság jelen ajánlás kibocsátásával hívja fel a figyelmet. Az elhunyt örökösének és leszármazóinak magánszféráját az Infotv. általános rendelkezésein kívül a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban Ptk.) védi a kegyeleti jog intézményén keresztül, amelynek ide vágó rendelkezései az alábbiakban kerülnek kifejtésre.

4. A hozzátartozókat és örökösöket megillető kegyeleti jogok rendszere

A Ptk. 2:4. §-a alapján az ember jogképessége a halállal megszűnik, mivel a személyiségi jogok alanya csak jogképes személy lehet. Így a személyiségi jogok természetéből következik, hogy azokkal csak létező (élő) személy rendelkezik, vagyis az embert személyisége kapcsán megillető jogok a halála pillanatáig tartanak. Halálával az ember megszűnik a személyiségi jogok – így többek között a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos alapjog – alanya lenni. A személyhez fűződő jogok esetében jogutódlásra nincs lehetőség. Fontos azonban, hogy halála után tovább él a személy egyéniségének és társadalmi tevékenységének hatása. Erre figyelemmel az elhunyt személy emléke és az elhunytal kapcsolatos személyes adatok kezelése kihatással lehet a hozzátartozók magánszférájára.

Az elhunytak emlékének megsértésével kapcsolatban a Ptk. 2:50. §-a tartalmaz rendelkezést, az úgynevezett kegyeleti jog formájában. A kegyeleti jog szerint *„meghalt ember emlékének megsértése miatt bírósághoz fordulhat a hozzátartozó vagy az, akit az elhunyt végrendeleti juttatásban részesített.”* Azt, hogy a kegyeleti jog intézményén keresztül milyen, az elhunytat életében megillető személyiségi jogok sérelmével lehet számolni, a Ptk. 2:43. §-a sorolja fel példálózóan. Eszerint a személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen:

- „a) az élet, a testi épség és az egészség megsértése;*
- b) a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése;*
- c) a személy hátrányos megkülönböztetése;*
- d) a becsület és a jóhírnév megsértése;*
- e) a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése;*
- f) a névviseléshez való jog megsértése;*
- g) a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése.”*

A Ptk. Nagykomentárjában (a továbbiakban: Kommentár) részletesen kifejtésre kerül a kegyeleti jog értelmezése. A Kommentár kitér arra, hogy többségi álláspont szerint halálával az ember megszűnik a személyiségi jogok alanya lenni, ezért a kegyeleti jogban nem az ő személyiségi jogai jutnak érvényre, hanem hozzátartozói válnak jogosulttá. Ezt az értelmezést támasztja alá az, hogy a kegyeleti jog érvényesítése, illetve kegyeletsértés büncselekmény elkövetése esetén a feljelentési jogosultság is ezen személyi kört illeti meg.

A Kommentár kitér a kegyeleti jognak a jogtudományban létező másik értelmezésére is, mely szerint a személy személyiségi értékei a halála után is továbbélnek és ezeket a kegyeleti jog

² Magyarország Alaptörvénye, Szabadság és felelősség VI. cikk (2) bekezdés

jogosultja érvényesítheti. Ha csupán a halott ember személyiségi joga szenved sérelmet, ez önmagában jogot ad a hozzátartozónak a fellépésre anélkül, hogy a kegyeleti jog jogosultjának a saját személyiségi jog sérelmét is ki kellene mutatnia. A Kommentár ezen részének szerzője egyetért azzal az állásponttal, hogy a kegyeleti jogban általában a meghalt ember személyiségi jogai jelennek meg, s ezt a jogot akkor is érvényesíteni lehet, ha a kegyeleti jogot érvényesítő „saját” személyisége nem sérült.

A Ptk. a kegyeleti joggal kapcsolatban kimondja, hogy a halott emlékének megsértése esetén a bíróság hatáskörébe tartozik a jogsértés megállapítása. A jogsértés bírósági megállapításának esetén a törvény azt is megemlíti a Ptk. 2:50. § (2) bekezdésében, hogy *„a kegyeleti jogsértéssel elért vagyoni előny átengedését bármelyik örökös kérheti. Több örökös esetén az elvont vagyoni előny az örökösöket a hagyatékából való részesedésük arányában illeti meg.”*

A fentiekén túl a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 228. §-a tartalmazza a kegyeletsértés bűncselekményét, amelyet az követ el, aki *„halottat vagy emlékét a rágalmazás (Btk. 226. §) vagy a becsületsértés (Btk. 227. §) tényállásaiban meghatározott módon meggyalázza.”*

A rágalmazás bűncselekményét az követi el, *„aki valakiről más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ.”* A bűncselekményt elhunytal, vagy annak emlékével szemben tehát valótlan, a becsület csorbítására alkalmas tény állításával, vagy híresztelésével lehet elkövetni. A becsületsértést ezzel szemben az követi el, *„aki a sértett (tehát jelen esetben az elhunyt) munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben vagy nagy nyilvánosság előtt a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.”* A kegyeletsértés bűncselekmény magánindítványra büntetendő, amelyet az elhalt személy örököse vagy hozzátartozója terjeszthet elő.

A fentiekkel kapcsolatban továbbá azt is fontos megemlíteni, hogy ha a kegyeletsértés bűncselekményét internetes környezetben követik el, akkor az ügyben eljáró bíróság elrendeli a Btk. 77. §-a szerint az elektronikus adat, tehát jelen esetben az elhunyttal kapcsolatban kegyeletsértő módon kezelt adatok végleges hozzáférhetetlenné tételét.

A fentiek alapján tehát megállapítható, hogy az elhunyt emlékének megsértése esetén, a kegyeleti jogra hivatkozva a hozzátartozói és örökösei részére biztosítja a törvény a fellépés lehetőségét, mind a polgári-, mind a büntetőeljárás keretein belül. A halott emlékének megsértésekor az őt még életében megillető személyiségi jogok sérelme esetén van lehetőség, így ezek a jogok ebben az esetben is irányadóak. A fenti okfejtés alapján azonban csak a kegyeleti jogot nyilvánvalóan sértő magatartások és megnyilvánulások esetén van lehetőség a hozzátartozóknak a jogorvoslati lehetőségeire. Az alábbiakban az elhunyt személlyel kapcsolatban kezelt adatokkal való rendelkezés lehetőségét tekintjük át.

5. Az elhunyt személyek online adataihoz való hozzáféréshez és ezek kezelésére vonatkozó nemzetközi gyakorlat

a) Az Amerikai Egyesült Államok vonatkozó törvényei

Az Amerikai Egyesült Államokban tagállami szinten eddig nyolc tagállam (Connecticut, Delaware, Idaho, Indiana, Nevada, Oklahoma, Rhode Island és Virginia) fogadott el olyan szabályozást, amely bizonyos korlátok között biztosítja az elhunyt személyes adataihoz való hozzáférést a hozzátartozóknak, illetve az örökösöknek. A fentiekén túl az USA törvényhozása szövetségi szintű jogszabályban is rendezte a hozzáférési lehetőség jogát a 2014 őszén elfogadott szövetségi szintű jogszabályban, a Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act-ban.

A legtöbb tagállami szabályozás közös jellemzője, hogy az elektronikus levelezési, közösségi, blog és üzenetküldő szolgáltatóknak a következőképpen kell eljárniuk a felhasználó halálát követően: biztosítaniuk kell az elhunyt személy vagyonának gondnoka vagy végrehajtója számára a hozzáférést, vagy másolatokat a felhasználói fiók tartalmáról, amennyiben az elhunyt felhasználó számára az szolgáltatást nyújtott. A legtöbb törvény tartalmaz arra vonatkozó biztosítékot is, hogy azok rendelkezései nem értelmezhetőek úgy, hogy alkalmazásukkal az elektronikus levelezési szolgáltatót bármilyen információ nyilvánosságra hozatalára lehessen kötelezni. A törvények tehát az elhunyt (személyes) adataihoz történő hozzáférést a hagyaték rendezése szempontjából engedik meg, azonban törlési, helyesbítési jogosultságot nem engednek a hozzátartozók, örökösök, illetve hagyatéki gondnokok részére.

A fentiek alól kivétel a Nevada tagállamban hatályos szabályozás, amely hozzáférési jogot nem biztosít a hozzátartozóknak, csupán az elhunyt felhasználó által még életében használt elektronikus szolgáltatási fiók törlését indítványozhatják a szolgáltatónál.

Delaware állam szabályozása vegyíti az előző két rendszert, azzal, hogy a jogosultságot hitelt érdemlően igazoló, írásbeli kérvényt benyújtó örökös teljes egészében hozzáférhet az elhunyt személy felhasználói fiókjához, azt töröltheti is és másolatot is készíthet az abban tárolt adatokról, módosítást azonban nem eszközölhet benne. A törvény alapján ilyenkor a jogosult ugyanolyan hozzáféréssel rendelkezik, mint az eredeti, elhunyt felhasználó. Amennyiben az adatokat tároló szolgáltató ennek nem tenne eleget, az örökös bírósághoz fordulhat. A szövetségi szabályozás, és arról szóló Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act a Delaware-i törvényhez hasonló megoldásokat alkalmaz, mivel az már ennek kihirdetése előtt lépett hatályba, így a tagállami jogalkotás a szövetségi joghoz igazította a törvényt.

Összességében tehát elmondható, hogy az alkalmazandó amerikai egyesült államokbeli adatvédelmi törvények rendelkezéseinek figyelembe vételével a jogosult kérheti az adatkezelőtől, hogy az elhunyt felhasználó elektronikus kommunikációjának tartalmát tegye megismerhetővé a számára. A jogosultat ugyanazon hozzáférési jogosultságok illetik meg, mint amelyek a szolgáltatás nyújtója és a felhasználó között létrejött végfelhasználói szerződés alapján megillették az elhunytat.

A fentiekén túl az Electronic Communications Privacy Act megnevezésű szövetségi törvény is tartalmaz a témába vágó rendelkezéseket, mivel ez lehetővé teszi, hogy a szolgáltató az elektronikus kommunikációval kapcsolatos adatokat kiadja az ilyen kommunikáció címzettje számára, amennyiben az elhunyt előzetesen törvényes hozzájárulását adta a hozzáférést kérő személy számára. A fenti rendelkezésnek akkor lehet leginkább a gyakorlatban haszna, ha például egy elhunyt megszóvegezett egy elektronikus üzenetet (e-mailt) egy bizonyos címzettnek, azonban azt nem küldte el, így a szöveg a piszkozat mappában maradt.

A tengerentúli szabályozás a fentiek alapján igen szélesre nyitja a lehetőséget az elhunyt személy elektronikus úton tárolt személyes adataihoz való hozzáférésre a hozzátartozók és az örökösök részéről. Habár a hivatkozott amerikai törvények nem tartalmazzák kifejezetten, hogy az utólagos hozzáférési jog csupán a hagyatéki eljáráshoz kapcsolódóan illetné meg a jogosultakat, azonban a törvények megalkotásának célja elsősorban általában az örökösök végakaratainak kiderítésében keresendő.

b) Az Európai Unió más tagállamainak szabályozása

Az Európai Unió tagállamaiban a fentihez hasonló önálló szabályozás kialakítására, illetve a meglévő általános szabályozás felülvizsgálatára eddig nem került sor. Az elhunyt személyekre vonatkozó adatok kezelésével kapcsolatban eddig jellemzően a törvényi előírások alapján (pl.

levéltári, egészségügyi adatok) történő adatkezeléssel és az ilyen adatok nyilvánosságával kapcsolatban lehettek fel állásfoglalások.³

c) A Hatóság álláspontja az amerikai szabályozás hazai alkalmazhatóságával kapcsolatban

A Hatóság álláspontja szerint egy, az amerikai törvényekhez hasonló szabályozás hazai bevezetése nem tűnik indokoltnak, mivel az túl tágan értelmezi a személyes adatokhoz való hozzáférés célját. Nagy valószínűséggel előfordulhat, hogy az elhunyt személlyel kapcsolatban olyan adatok is birtokába juthatnak harmadik személyeknek, amelyek egyáltalán nincsenek kapcsolatban a végakarattal kiderítésével és olyan információkat, magántitkokat tartalmazhatnak, melyek nyilvánosságra hozatalához az elhunyt életében egyébként nem járult volna hozzá. A fenti törvények éppen ezért nem egyeztethetők össze a magyar és az Európai Unió adatvédelmi elveivel. A Hatóság azonban mindenképpen figyelemreméltónak tartja a Nevada államban megjelenő szabályozást, amely alapján a hozzátartozó kérheti az elhunyt felhasználói fiókjának törlését. Egy ilyen szabályozás megfeleltethető lehet az európai adatvédelmi sztenderdeknek, mivel az biztosítja az adatminimalizálás és célhoz kötött adatkezelés elveinek érvényesülését.

6. A személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesítésének lehetősége az elhunyt személyek hozzátartozói által

a) A kegyeleti jog és a személyes adatok védelméhez fűződő jog viszonya

A személyes adatok védelmét szabályozó Infotv. jelenleg nem ad felhatalmazást arra, hogy az elhunytal kapcsolatba hozható személyes adatok kezelését illetően az elhunyt hozzátartozói gyakorolhassanak bizonyos, a személyt életében megillető adatvédelmi garanciákat (pl. kezelt adatok törlésére, helyesbítésére való felszólítás). A Ptk. a kegyeleti jogra vonatkozó intézkedései azonban megteremtik arra a jogalapot, hogy a halott emlékének megsértése esetén a hozzátartozók, illetve a végrendeleti juttatásban részesítettek a bírósághoz forduljanak a jogsértés megállapítása, annak abbahagyására való szükséges intézkedések megtétele és a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedése érdekében. A halott emlékének megsértését – a kegyeleti jog tartalmának általános értelmezése szerint – az elhunytat az életében megillető személyiségi jogok fényében kell vizsgálni. A Ptk. 2:43. §-a a személyiségi jogok között a személyes adatok védelméhez, továbbá a képmáshoz és a hangfelvételhez fűződő jogot is megemlíti. A Ptk. által felhívott személyes adatok védelméhez fűződő jogot az Infotv., mint a jogterületet szabályozó norma tölti meg tartalommal, így ezek szerint az elhunyt személyét sértő adatkezelés esetén is megilleti az örökösöket és a hozzátartozókat a kegyeletsértés miatti bírósághoz fordulás joga.

A fentiek azonban csak a halott emlékét nyilvánvalóan sértő adatkezelések tekintetében ruházzák fel az említett személyi kört a bírósághoz fordulás jogosultságával. Ezzel kapcsolatban a Hatóság azt az álláspontot képviseli, hogy a személyiségi jogok és személyes adatok védelmének társadalmi céljával nem lenne összeegyeztethető egy olyan szabályozás, amely kiterjesztené az elhunyt személyt megillető, az Infotv. által garantált jogokat annak hozzátartozóira és örökösöire.

b) Az online szolgáltatás nyújtását megalapozó szerződéses viszonyok

A fenti jogi lehetőségeken túl a Hatóság azonban azt is kiemeli, hogy az elhunyt személlyel kapcsolatban az internetes szolgáltatásokhoz regisztrált felhasználói fiókokban kezelt személyes

³ Lásd például a Brit Adatvédelmi Biztos (Information Commissioner's Office, röviden: ICO) ajánlását a közintézmények által elhunyt személyekről kezelt adatok nyilvánosságáról: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1202/information-about-the-deceased-foi-eir.pdf>

adatok törlésének lehetőségére jelenleg nincs törvényi jogalap, így ezt legfeljebb akkor kérhetik a hozzátartozók, ha arra a szolgáltatás nyújtója a felhasználási feltételek között lehetőséget biztosít. Ennek az adja az alapját, hogy az online szolgáltatás nyújtása kapcsán egy szerződéses jogviszony jön létre a felhasználó és a szolgáltatás nyújtója között. A szerződéses viszonyban az online szolgáltató jellemzően egy egyoldalúan meghatározott általános szerződési feltételeket tartalmazó dokumentumban határozza meg a szolgáltatást igénybe vevő számára a feltételeket, amelyek tekintetében a felhasználót csak az elfogadás vagy az elutasítás joga illeti meg. A szerződési feltételek kialakításában a végfelhasználó jellemzően nem vesz részt, csupán dönthet azok elolvasása után, hogy igénybe veszi-e a szolgáltatást, vagy sem. Erre tekintettel mindenképpen kellő figyelmet kell a szolgáltatóknak arra fordítani, hogy az általuk egyoldalúan megszabott általános szerződési feltételek maradéktalanul megfeleljenek a törvények, így az Infotv. előírásainak is.

A Hatóság erre tekintettel felhívja a figyelmet, hogy az online szolgáltatás nyújtásának oka és azzal együtt a létrejött szolgáltatási szerződés a felhasználó halálával együtt jellemzően megszűnik. Az Infotv. 4. § (1)-(2)-(3) bekezdéseiben leírt elvekre tekintettel a szolgáltatás nyújtásának megszűnésével együtt a személyes adatok kezelésének a célja is megszűnik, így az elhunyt személlyel kapcsolatos adatokat fő szabály szerint törölni kell. Az Infotv. jelenleg nem tartalmaz olyan jogosultságot, hogy az elhunyt személy örökösei, vagy hozzátartozói kezdeményezhetnék ezt a megfelelő dokumentumok bemutatása mellett a szolgáltatónál.

Az ügyben leírt eset is jó példát szolgáltat arra, hogy az elhunyt személyek adatainak – nem törvényi előírás alapján – kezelése olyan társadalmilag helytelenítendő, az emberi együttélés erkölcsi, etikai normáit durván sértő eseteket eredményezhet, amelyekkel kapcsolatban a szabályozás általános áttekintése szükségessé vált. A közösségi oldalak általában biztosítják a lehetőséget a hozzátartozóknak az elhunytal kapcsolatos személyes adatok feletti bizonyos rendelkezési jogok gyakorlására, amely egy hasonló szabályozásra és jogértelmezésre való társadalmi igényt is megjelenít. Ez a jogosultság azonban sajnos nem általános, mivel az ilyen lehetőség biztosítását jellemzően az online szolgáltatás nyújtója és a felhasználó között – az általános szerződési feltételek elfogadásával – létrejött szerződéses jogviszony szabályozza és teheti lehetővé.

7. A Hatóság ajánlása az elhunyt személlyel kapcsolatba hozható adatok törlésére való felszólítás jogának megteremtéséről a hozzátartozók és örökösök részére

a) A hozzátartozók felhívási jogosultsága az elhunytal kapcsolatba hozható adatok törlésére

A Hatóság álláspontja, hogy szükséges lehet a jövőben egy olyan új, törvényen alapuló jogalap megteremtése, amely az egyes szolgáltatásokhoz kapcsolódó, az érintett hozzájárulásán alapuló adatkezeléseknél az elhunyt adatalanlyal kapcsolatban kezelt adatok megsemmisítésére, törlésére irányuló felhívás jogával ruházná fel a hozzátartozókat, illetve örökösöket. Ez azért lehet szükséges, mivel a szolgáltató jellemzően nem tudja ellenőrizni, hogy az érintett halálával a személyes adatok kezelésének jogalapja és így az adatkezelés célja megszűnt, így az Infotv. 4. § (2) bekezdéséből (a cél eléréséhez szükséges és arányos adatkezelés követelménye) következő törlési kötelezettségének általában nem tud eleget tenni. Az ilyen esetekre főként az online szolgáltatásokhoz kapcsolódó adatkezeléseknél lehet számítani és az ezen a piacon okozhat számottevő gondot. Ez a jogosultság azonban nem foglalná magában az elhunyt személy felhasználói profiljához és így az abban tárolt magántitkokhoz (pl.: privát levelezések) való utólagos hozzáférés jogát.

b) A jogosultság igazolása

A fentiek mellett meg kell teremteni a joggal való visszaélés lehetősége kizárásának törvényi alapjait is, így ideális esetben ezen jogukat a hozzátartozók kizárólag a hozzátartozói/örökös minőség, illetve az érintett halálának hitelt érdemlő igazolása mellett gyakorolhatnák. A Hatóság azzal is tisztában van, hogy egy-egy internetes felhasználói profilról adott esetben rendkívül nehéz lehet megállapítani (a megadott személyes adatok viszonylag szűk köre, továbbá akár álnevek használata miatt is), hogy azt valóban az elhunyt használta-e. A törlésre így csak abban az esetben kerülhet sor, ha a profil korábbi felhasználóját kétséget kizáróan be lehet azonosítani az általa korábban megadott személyes adatok és a hozzátartozók által szolgáltatott kérelemben foglaltak alapján és az egyezés teljes bizonyossággal megállapítható. A személyes adatok törlésére való felszólítás csak olyan adatokat érinthet, amelyek az elhunytnek még életében nyújtott szolgáltatáshoz kapcsolódnak. A szolgáltatás nyújtásán kívüli adatkezelésekre (pl. harmadik személy által az elhunyttről közzétett – nem kegyeletsértő – tartalom) az nem alkalmazható.

c) A célhoz kötött adatkezelés elvének elősegítése az adatkezelés alapját adó kötetmi viszony megszűnése után

Egy ilyen törvényi szabályozás elősegítené az Infotv.-ben megfogalmazott azon elv érvényesülését, mely szerint csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas. Továbbá a személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető (Infotv. 4. § (2) bekezdés). Tekintettel arra, hogy az érintett halálával a szolgáltatás nyújtására okot adó kötetmi viszony fenntartásának és ezzel együtt az ahhoz szükséges adatkezelésnek is megszűnt a célja, az adatok további kezelése szükségtelen, ez pedig a szolgáltatóra is felesleges terheket róhat azok felesleges tárolása és adminisztrálása miatt.

Összefoglalásképpen a Hatóság felhívja arra is a figyelmet, hogy az elhunyt személyek adatainak jogellenes kezelésével kapcsolatban a Ptk. és a Btk. hivatkozott rendelkezései kellő eszközöket biztosítanak a hozzátartozóknak a fellépésre, továbbá az online kezelt adatok jelentésével és a szolgáltatók figyelmének felhívásával a legtöbb aggályos helyzet jelenleg is kezelhető. A teljes jogbiztonság megteremtéséhez azonban további erőfeszítések is szükségesek a jogalkotás részéről.

d) A Hatóság felhívásai

I.) A Hatóság felhívja az online közösségi és egyéb szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók figyelmét arra, hogy adatvédelmi szabályzatukban tájékoztassák a felhasználókat az elhunyt felhasználóhoz köthető adatokkal kapcsolatos jelenlegi jogi lehetőségekre. Továbbá a szolgáltatás igénybe vételéhez elfogadandó szerződési feltételekben lehetőség szerint teremtsenek arra lehetőséget, hogy a kegyeleti jogokat és a célhoz kötött adatkezelés elvének megfelelését minél szélesebb körben tudják érvényesíteni a felhasználók és azok hozzátartozói a megfelelő jogosultságok igazolása után. Erre az elvárható követelményre már a korábbi Adatvédelmi Biztos is felhívta a szolgáltatók figyelmét a 1300/P/2009-3. számú állásfoglalásában.⁴

⁴ Lásd az Adatvédelmi Biztos 1300/P/2009-3. számú állásfoglalását az elhunyt személyek közösségi portálokra elhelyezett adataival kapcsolatban:
http://81.183.229.204:51111/abi/index.php?menu=aktualis/allasfoglalasok/2009&dok=1300_P_2009-3

II.) A Hatóság az online közösségi szolgáltatásokkal kapcsolatban követendő példának tartja az olyan megoldások kidolgozását, mint például a Facebook portál által létrehozott „hagyatéki kapcsolattartó” kijelölésének lehetősége, amely egy olyan, az elhunyt által még életében kiválasztott, szintén Facebook regisztrációval rendelkező személyt takar, aki jogosult – korlátozottan – kezelni az elhunyt profilját, annak emlékdallá nyilvánítása után. A közösségi portálon ezen kívül a felhasználók nyilatkozhatnak arról is, hogy a szolgáltató visszaállíthatatlanul törölje profiljukat, amennyiben valamelyik ismerősük jelzi az üzemeltetőknek halálukat.⁵

III.) A Hatóság az ajánlásban foglaltakra tekintettel felhívja az igazságügyi minisztert, hogy jelen ajánlásban megfogalmazott megállapítások mentén vizsgálja meg a lehetőségét egy olyan jogalap és eljárásrend kidolgozásának, amely a fentiekben megfogalmazott jogosultságokkal ruházná fel az elhunyt hozzátartozóit és örököseit az Infotv.-ben meghatározott alapelvek és előírások minél teljesebb érvényesülésének megteremtése érdekében.

Budapest, 2015. november „ .”

Dr. Péterfalvi Attila
elnök
c. egyetemi tanár

⁵ Bővebb információ a hagyatéki kapcsolattartóról: <https://www.facebook.com/help/1568013990080948>